

КАЗКИ ПУЩАНСЬКОГО ЛІСУ

Пантулько

Довоєнні казки Пущанського лісу

У лісі — отому, що недалечко від великого міста і яким їздить веселий трамвай, — живе їжачок. Гарний їжачок. Із колючками на шубці. Однак вдачу має не колючу, а ніжну і дружелюбну.

Та приятелів він знайшов не відразу.

Побачив маленьку ялинку:

— Привіт, будьмо друзями!

Тричі фиркнув, тричі понюхав і притулився до неї бочком. Так їжаки з усіма знайомляться.

Ялинці це не сподобалося:

— Не хочу з тобою дружити — ти колючий!

«Хіба сама не така?» — подумав він, але вголос нічого не сказав. Був вихованим і чемним. Тож лише трохи посопів носиком і подріботів лісом далі.

Їжачок ішов і міркував про те, чому в нього колюча шубка. І так захопився, що геть забув про обачність. Дивиться, а до нього крадеться лисиця. Швиденько скрутився клубочком і покотився прями-сінько на неї. Ледве встигла вона відскочити вбік.

Стежка стелилася вниз.

Він не зміг зупинитися аж поки з розгону не вдарився об щось тверде.

— Вибачте, будь ласка, я не навмисне вас поколов, — пробуркотів їжачок і лише тепер побачив, що наскочив на старого дуба Жартуна.

Той вітами прошелестів:

— Нічого, малий! Я радий, що ти прикотився в гості й притулився до мене. Як тебе звати?

— Ніяк... — зітхнув колючик.

— Не годиться так, — Жартун сердито зашумів листям. — Я подумаю, а ти поласуй тим часом гостинцями.

Їжачок хотів заперечити, що він жолудів не їсть. Однак промовчав. Був вихованим і чемним.

А старий дуб струсив кілька... не жолудів, а грибків.

Його недарма в лісі називали Жартуном. Ото підмовить білок, а ті й начіпляють на його гілки грибків, горішків, кисличок, шишок. А він тоді й жартує: зайчиків обсилає кисличками, лисицю «пригощає» шишками, а їжаків обдаровує грибами...

Не встиг їжачок визбирати гостинчики в траві, а Жартун уже й каже:

— Коли ти притулився до мене — я зрадив. Ти — пан Тулько. Їжачок Пантулько. Тобі подобається таке ім'я?

— Дуже! Дякую! — їжачок знову притулився до Жартуна.

І відразу ж відскочив:

— Вибачте, що я вас поколов...

— Пантульку, моя кора така товста, що твої голочки мені видалися шовковистими, мов трава, — прошелестів старий дуб. — Прибігай іще...

— Неодмінно! — пообіцяв їжачок. І подріботів стежкою далі, примовляючи: — Пан Тулько йде і друга знайде. Ні, не так! Їжачок Пантулько йде і ще друга знайде. Адже в мене вже є один — дуб Жартун. Бо чому ж він тоді сказав: «Прибігай іще»?..

Запитання:

1. Де жив їжачок?
2. Яким був їжачок?
3. Чому він не подружився з ялинкою?
4. Як дуб назвав їжачка? Чому?

Мохові котиленьки

— Старий дуб Жартун — мій друг, — їжачок прошкував далі й гомонів сам із собою. — Але з ним не побігаєш наввипередки і не пограєш у котиленьки...

— Наввипередки і зі мною не побігаєш... — хтось сумно зітхнув поруч.

Пантулько глянув ліворуч, зиркнув праворуч, прийнявся до того, що попереду — нікого нема. Тоді повернувся — ззаду самотіла стежка.

— А в котиленьки як грати? — обізвався той самий голос.

— Котиленьки — це їжачова гра, — почав пояснювати Пантулько. — Ми скручуємося клубочками і котимося з пагорба...

— І в котиленьки зі мною не пограєш, — ще сумніше хтось зітхнув.

Їжачок тричі обкрутився довкола себе і трохи аж розсердився:

— Годі ховатися! Покажись!

— Я не ховаюся! Тут я!

— Ти хто? — Пантулько прислухався і торкнув носиком оксамитовий мох, що стелився біля стежки. — Ось де ти сховався?

— Не ховався, ти мене бачиш — я мох.

Їжачок від здивування на хвилюк замовк. А тоді й каже:

— Не сумуй! У мене теж не було друзів. Тепер є — старий дуб Жартун. Він мені й ім'я придумав: Пантулько. Бо люблю притулятися, обіймати. А тебе як звати?

— Ніяк...

— Ти будеш... будеш Мохликом! Згода? — запитально глянув на нього Пантулько.

— Мені подобається, — трохи звеселішав той. — А ти покажеш, як грати в котиленьки?

— Тут немає навіть маленького горбочка, — розгубився їжачок. — І з ким мені котитися наввипередки?

— А ти сам... стежкою... — несміливо запропонував Мохлик.

Пантулько знав, як це невесело — бути самотнім, тож і погодився. Скрутився клубочком та як покотиться — швидко-швидко, наче на справжніх котиленьках. Так старався, що навіть трохи втратив рівновагу і злетів зі стежки.

«Ой, як тут гарно котитися, м'якенько, — подумав він і відразу ж розкрутився й став на лапки. — Це ж я, напевно, поколов Мохлика!»

А той і не сердиться, радіє:

— І я пограв у котиленьки!

— Тобі не дуже боляче було? — розхвилювався їжачок.

— Твої голочки мене колькали-лоскотали, — весело відповів Мохлик. — Прибігай іще, друже!

Пантулько заквапився далі: «У мене тепер двоє друзів: Жартун і Мохлик. Треба не забути завтра їх провідати».

Запитання:

1. З ким ще подружився їжачок?
2. Поясни, як гратися в котиленьки.
3. Яке ім'я дав їжачок мохові? Чому?

Веселий трамвай

Їжачок Пантулько любить ліс, у якому живе. І не лише тому, що тут ростуть найзапашніші конвалії, найдзвінкіші дзвоники, найсонячніші кульбаби. Найсмачніші гриби. Найсолодші суниці. Найвітамінніші малина та ожина. Найдобріші кислички. Пантулько знав точно: у його лісі все найкраще.

Однак було ще дещо, чим інші ліси навряд чи можуть похвалитися.

Пантульчиним лісом бігав веселий трамвай!

Блискучі колії тягнулися повз дуби й берізки. Уздовж барвінкових галявок і густих малинників. Ото ними і їздив трамвай. Від самісного ранку і аж до вечора видзвонював:

— Дзень-дзень! Усім жукам і птахам — добрий день! А також мурашкам, комашкам, білкам, зайцям, їжакам і павукам!

Лише лисиць і вовків не згадував. «Мабуть, — міркував Пантулько, — не любить він їх, як і я».

Щодня їжачок умощувався на пеньку — це був його спостережний пункт, і чекав трамвай. Уже чутно, як під ним бринять-дзискотять рейки.

А ось і він — великий та прудкий, мчить повз Пантулька. Не зупиняється, однак неодмінно дзенькне.

— Він мене бачить! — радів їжачок. — Завтра і я привітаюся з ним.

Так було вчора і позавчора.

А сьогодні трамвай зупинився біля пенька.

— Невже поламався? — розхвилювався Пантулько.

Бо знав, що тут зупинки не було.

Із вагона вийшов Водій — юнак у червоній кепці і з невеличкою коробкою в руках:

— Привіт, їжачку! Бачу, тобі подобається мій трамвай. Хочеш покататися — ходи сюди.

Пантулько повагався, бо трішки злякався, а тоді потихеньку заліз до коробки.

Водій поставив її біля себе так, щоб їжачкові все добре було видно, і поїхав.

«Кататися у трамваї не така вже й легка справа, — відразу зрозумів Пантулько. — Тут лише встигай пильнувати, щоб нічого не прогавити».

І він крутився на всі боки — щоб якомога більше побачити й запам'ятати.

Аж коли трамвай розвернувся й поїхав назад, Пантулько трохи заспокоївся й час від часу поглядав і на водія. Той усміхався у відповідь.

Трамвай знову зупинився біля пенька. Юнак виніс Пантулька:

— Бувай здоровий, їжачку! До завтра!

— Дякую! — тричі фиркнув Пантулько.

Водій не знав їжакової мови, однак здогадався, що означає по-трійне фиркання. Бо чого ж він тоді сказав:

— Наступного разу покатаю ще.

Пантулько помахав лапкою навздогін трамваю і почимчикував додому. Раптом помітив на стежці равлика Мирка.

— Сідай, підвезу! — запросив він його. — Умощуйся між голочками. Вперед!

Пантулько уявляв себе трамвайчиком, тож час від часу дзенькав, зупинявся і оголошував:

— Грибна галявка. Наступна зупинка — Дзвінкова долина.

А також розповідав равликові:

— У мене є нові друзі: трамвай і водій. Вони обіцяли покатати ще колись.

— Якщо я стану твоїм другом, то й мене покатають? — несміливо запитав Мирко.

— Покатають, — заспокоїв його Пантулько. — Трамвай великий, знайдеться місце і для тебе.

Усю дорогу він розповідав равликові, які в трамваї вікна, сидіння, зірки-фари, поручні...

— А що таке поручні? — допитувався той.

— Не знаю, — зітхнув Пантулько. — Але я чув, як трамвай казав: «Щоб не впасти, тримайтеся за поручні». Наступного разу неодмінно роздивлюся, що це таке...

За тими розмовами їжачок мало не проминув зупинку Суничний гай, де жила равликова родина.

— Завтра я по тебе заїду, тобто забіжу, — пообіцяв він Миркові.

Пантулько довго не міг заснути. Усе думав про те, куди наступного разу його повезуть нові друзі.

Запитання:

1. За що їжачок любив ліс?
2. Яка цікавинка була в лісі?
3. Хто кермував трамваем? Опиши його.
4. З ким ще подружився їжачок?

Дощова мандрівка

Уночі до лісу прийшов дощ. Коли їжачок зібрався до равлика Мирка, щоб разом зайняти місце на пеньку і чекати трамвай, він був ще невеликим. Тож Пантулько не зважав на мокву і подріботів до Суничного гаю, де мешкала равликова родина.

Мирко теж дощу не злякався і вже виглядав його:

— Привіт! Ну де ти забарився? Прогавимо трамвай!

— Устигнемо! — усміхнувся їжачок. — Мій теж швидко їздить. Умощуйся!

Їжак-трамвай біг прудко, тож незабаром вони були біля пенька.

— Отут я завжди чекаю його, — пояснив Пантулько. — Лише не знаю, чи скоро він приїде. Бо за дощем неба не видно. А трамвай прибігає тоді, коли сонце он над тією високою сосною.

Дощ припускав — налив довкола пенька велику калюжу.

— Може, нам краще повернутися додому, — боязко позирив на неї Мирко. — Я плавати не вмію.

— Не бійся, — заспокоїв його їжачок. — Я можу бути не лише трамваем, а й човном.

Однак і він занепокоєно поглядав то на небо, то на калюжу. І прислухався. Та за лопотанням дощу годі було почути щось інше.

А вода піднялася вище і вже заливала пеньок.

— Умощуйся у мене на спині, — скомандував Пантулько. — Там не намокнеш...

Нарешті з-за дощової завіси виїхав трамвай. Дзенькнув і зупинився. З нього вийшов хтось у синьому плащі. Під капюшоном Пантулько розгледів червону кепку.

— Це водій! — вигукнув радісно. — Ми врятовані!

— Їжачку! — мовив той. — Мерщій залазь до коробки!

— Не лізь! — раптом запищав равлик. — Це пастка.

А й справді — цього разу коробка була великою і лише з одним отвором.

Пантулько на мить завагався.

— Сміливіше! — квапив його юнак. — Бо вода заливає пеньок.

Їжачок всунув голову всередину, понюхав — там пахло лісом. Він і заліз туди:

— Не бійся, Мирку, друг не скривдить.

У трамваї водій зняв із коробки верх, і Пантулько з Мирком побачили, що її дно встелене жмутиками трави, а в куточку лежить грибок, шишка, кілька ягід малини.

— О, та ти сьогодні не сам — із другом, — юнак аж тепер побачив равлика. — Він теж хоче покататися?

Пантулько тричі фиркнув.

Водій уже знав, що означало потрійне фиркання — їжачок дякував за порятунок.

Трамвай дзенькнув і рушив.

— Повезу вас у велику мандрівку — до міста, — мовив юнак. — Тому й злагодив таку тимчасову домівку, щоб нагадувала ліс і вам було зручно.

Мирко нарешті оговтався і потихеньку роздивлявся трамвай.

— Оце — вікна, двері, сидіння, — тихенько шепотів він. — А де ж поручні?

І цієї миті трамвай сказав:

— Шановні пасажири! Щоб не впасти, тримайтеся за поручні!

Тепер равлик зрозумів, що таке поручні. Вони тягнулися через увесь трамвай.

— Якщо поповзти ними, — Мирко запитально глянув на Пантулька, — то все краще роздивлюся. Можна?

— Тільки не впади! — застеріг його їжачок.

І равлик поповз.

Водій пильнував дорогу, бо дощ поналивав великі калюжі. У деяких місцях вони сховали колії. Один раз йому навіть довелося зупинитися — щоб прибрати гілку, яка впала з дерева.

— Тепер порядок! — повернувся він усередину. І побачив, що равлик повзе з кабіни у вагон. — Ти хочеш усе роздивитися? Звідси найкраще буде видно.

І посадив його на верхній поручень.

А коли повернувся до кабіни, трамвай сказав його голосом:

— Шановні пасажири! Будьте уважними — поручнями подорожує равлик. Не скривдіть його!

— Дзень-дзень-дзень! — трамвай незабаром в'їхав до міста.

Пантулько роздивлявся великі будинки, машини, тролейбуси, що прудко бігали вулицями. І весь час дивувався, як трамвай знає, куди повертати, де зупинитися і коли відчиняти та зачиняти двері.

«Та це ж йому допомагає водій! — нарешті здогадався він.

— От який у мене мудрий друг!»

Коли трамвай розвернувся і поїхав знову до лісу, Пантулько дивився не у вікно, а на юнака.

— Бачу, мандрівка тобі сподобалася, — усміхнувся той. — А де ж твій друг?

Біля пенька трамвай зупинився. Юнак знайшов равлика аж у кінці вагона і приніс його до кабіни. А тоді обох: Пантулька і Мирка посадив на пеньок.

Дощ давно закінчився, від калюжі залишилася лише мокра пляма.

Трамвай дзенькнув і поїхав далі своїм маршрутом. Йому не можна запізнюватися — на нього чекають пасажери.

Пантулько і Мирко ще довго дивилися йому вслід. А тоді їжачок відвіз равлика додому — до Суничного гаю.

— Дякую тобі, — Мирко настромив кілька ягідок на голки. — Це тобі на вечеряння.

— Ох, і хитрун ти! — усміхнувся Пантулько. — Знаєш, що суніці нагадуватимуть мені про тебе.

І почимчикував додому.

— Треба добре відпочити, — шепотів він сам собі. — Бо завтра прийде новий день. І він буде ще цікавішим...

Запитання:

1. Куди повіз трамвай їжачка з равликом?
2. Яку домівку приготував водій трамвая для тваринок?
3. Поясни значення слова *поручні*.
4. Чим сподобалася тваринкам мандрівка до міста? Що вони там побачили? Чому дивувалися?
5. Поміркуй! З якими тваринами ще подружиться їжачок?

ВІРШІ

Веселка вигнулась дугою

Веселка вигнулась дугою
і нахилилась над водою.
І землю радують згори
її чудові кольори.
Стрічку жовту — справжню звабу,
дарували їй кульбаби.
А червону — гордий мак,
пломеніти він мастак!
Синю стрічку — ну це ж треба! —
піднесло їй літне небо!
Дзвоники — бузкову стрічку
їй покладали біля річки.
Для красуні стрічку білу
дарували хмарки милі.
А зелену — то травиця,
що росла біля криниці.
Каже до Веселки небо:
— Я роблю усе, як треба!
Ось іще візьми вінок
із усіх моїх квіток:
мальви, маку і ромашки,
з лугової диво-кашки,
із волошок, із ямину,
із весняної калини...
Цей віночок, пишна доню,
я кладу в твої долоні.
Будь, Веселочко, щаслива,
зоставайся завжди дивом,
мила дощику небога —
подарована нам Богом!

Запитання:

1. Назви кольори веселки.
2. Хто дарував свої кольори веселці?
3. Поміркуй, хто ще може подарувати свій колір веселці?

Все починається з мами

Якщо говорити між нами,
то все починається з мами:
і казочка перша у світі,
і сонячна подорож в літо,
найперші, легенькі сніжинки
і сяюча диво-ялинка!
Від мами — і літери, й слово,
і зроблена разом обнова.
Якщо говорити між нами,
то все починається з мами!

Запитання:

Розкажи про свою маму.

Осінь

Осінь на камінчику
над ставком присіла.
Мило із промінчиком
осінь говорила.
Дав промінчик осені
золотої фарби,
щоб змінила господиня
довколишні барви.
Осінь розсміялася
радісно, щасливо:
— Трішки постараюся —
зроблю справжнє диво!
Зараз ось розбавлю
фарбу-жовтяницю,
уділю дві краплі
зеленій травиці.

ЗМІСТ

Світлана Прудник

Казки Пущанського лісу.....	3
Пантулько	3
Мохові котиленьки	4
Веселий трамвай	6
Дощова мандрівка.....	8

Марія Пономаренко

Вірші	11
Веселка вигнулась дугою	11
Все починається з мами.....	12
Осінь	12
Сорочка для весни.....	13
Дядько Грім	13
З нірки виліз чорний кріт	14
Гопак.....	14
Ми, українські діти	15
Музика дощу	15
Дружок.....	16
Диво.....	17
Лицар	18
Як вітер сонечко малював	18
Посиденьки на дроті	21
Коли є у тебе друзі.....	23

Оксана Луцевська

Жук і жук.....	29
Єдиноріг.....	33

Іван Андрусяк

Дядько Барбатко сміється	37
Мрія.....	37
Поверхи опадають	38
Гриби.....	39
Чарівний Голос	40
Вечеря.....	40
Завтра буде завтра	41

<i>Галина Кирпа</i>	
Абетка рідного дому	42
Будинок	42
Веранда	43
Ганок	43
Квітник	44
<i>Олена Худюк</i>	
Казки з Дрімайликової торби	44
Різдвяна казка про Дідуха	44
<i>Наталя Ліщинська</i>	
Пригоди Хоробріка	50
Малюк і велет	50
<i>Олександр Вільчинський</i>	
Нові пригоди Апчиха	59
Апчих вирушає у мандрівку	59
<i>Віка Мізюк</i>	
Я, Зірка і балет. <i>Повість-казка</i>	63
Останній могіканин	63
Зірка і річка	65
Дуже коротка подія, яка заслуговує називатися розділом	67
Не сон.....	68
Мрія. Ще один короткий розділ	70
Ліс.....	70
<i>Надія Малафеевська</i>	
Зозулястий Легіт	72
<i>Леся Мовчун</i>	
Учні Дрімагії.....	79
Принцеса з бульбашки	79
Арфа для павучка	88
<i>Галина Малик</i>	
Вуйко Йой збирає трави	90
Оповідка про вуйка Йоя	90
Оповідка про друзів	92